

STRUMA

HALİT KAKINÇ

DESTEK YAYINLARI: 260

ARAŞTIRMA: 86

STRUMA/ HALİT KAKINÇ

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun

Editör: Devrim Yalkut

Kapak Tasarım: İlknur Muştı

Sayfa Düzeni: Cansu Poroy

Destek Yayınları: Ağustos 2012

1. Baskı: Eylül 2012

2.-5. Baskı: Eylül 2012

6.-10. Baskı: Eylül 2012

11.-15. Baskı: Ekim 2012

16. Baskı: Mart 2015

17. Baskı: Mayıs 2016

18. Baskı: Mayıs 2017

19. Baskı: Nisan 2018

20. Baskı: Nisan 2019

21. Baskı: Şubat 2020

22. Baskı: Mart 2021

Yayıncı Sertifika No: 13226

ISBN 978-605-4607-59-4

© Destek Yayınları

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0) 212 252 22 42

Faks: (0) 212 252 22 43

www.destekdukkani.com

info@destekyayinlari.com

facebook.com/DestekYayinevi

twitter.com/destekyayinlari

instagram.com/destekyayinlari

www.destekmedyagrubu.com

Deniz Ofset – Çetin Koçak

Sertifika No. 48625

Maltepe Mahallesi

Hastane Yolu Sokak No. 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

STRUMA

HALİT KAKINÇ

Zeynep'e...

“Artık bir roman yazmanın zamanı geldi” dedi...

“Tamam, yazayım yazmasına da, neyi yazayım?”

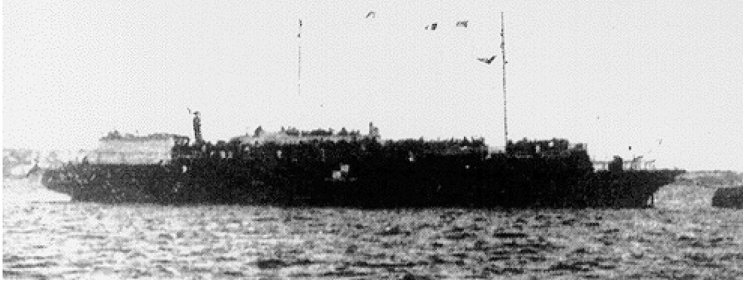
Cevabı netti: “Tabii ki Struma’yı yazacaksın...”

Yazdım Zeynep... Umarım beklediğin gibi olmuştur.

“Mentsch tracht, Gott lacht.”
“İnsanoğlu planlar, Tanrı güler.”

Yüzen Tabut

Struma

Halit KAKINÇ

Yazar Hakkında

Dr. Halit Kakınç, 30 Nisan 1952’de dünyaya geldi. Bostanlı İlkokulu (İzmir-Karşıyaka), Alman Ortaokulu ve Avusturya Lisesi’ni bitirdi. Siyasal Bilimler Yüksekokulu’ndan sonra, İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Kürsüsü’nde yüksek lisans, Uluslararası İlişkiler Kürsüsü’nde de doktora yaptı.

1974 yılında gazeteciliğe başladı. Çeşitli gazetelerde haber müdürü, yazışleri müdürü, ekonomi servisi şefi, magazin servisi müdürü, genel yayın müdürü ve köşe yazarı olarak çalıştı.

İstanbul Bilgi Üniversitesi’nin kurucuları arasında yer aldı. Söz konusu üniversitede Kurucular Kurulu ve Mütevelli Heyeti üyeliği, dış ilişkiler koordinatörlüğü ve öğrenci dekanlığı görevlerinde bulundu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde uzman gazetecilik dersleri verdi.

Halen İstanbul Üniversitesi Doktora Bölümü’nde misafir öğretim üyesidir.

Almanca ve İngilizce’den çeşitli çeviri ve derleme kitapları olan Kakınç, *Sultangaliyev ve Millî Komünizm*, *Destansı Kuramcı Sultangaliyev*, *Rıskulov ve Küresel Sorunlar* adlı kitapları kaleme aldı.

26 yıldır, gazeteci, halkla ilişkiler uzmanı ve gastronom Zeynep Kakınç’la evli. Ayta ve Kuda adlarında iki oğlu var.

Arınma ve Günah Çıkarma Zamanı

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yetmiş beş yılı boyunca, ülkeyi yöneten bürokraside yer almış birtakım insanların devlet adına işledikleri cinayetleri konuşmanın ve genç kuşakları aydınlatmanın zamanı geldi.

Bence 21. yüzyılın ilk çeyreği, toplumda bir arınma ve günah çıkarma zamanı olarak tarihe geçecek. Bu yolda sivil topluma önemli bir görev düşüyor. Kurucuları arasında bulunduğum iki sivil toplum örgütü olan TESEV (Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı) ile Açık Toplum Vakfı, uzun yıllardan beri, çağdaş ve saygın bir ülkenin vatandaşlarına yakışacak bir arınma ve geçmişteki günahlarımızla ilgili bilgiye ulaşma görevini yerine getiriyor.

Ülkemizin önde gelen araştırmacı akademisyenlerinden yazar dostum Halit Kakinç, Struma olayı hakkında bugüne kadar karanlıkta kalmış birçok bilgiyi de içeren önemli bir eseri yayımlıyor.

Ben, Struma cinayetini bire bir yaşadım. 1941 yılında, 15 Aralık'ta Struma gemisi Sarayburnu açıklarına demir attı. Rıhtıma yanaşmasına izin verilmedi. Gece gündüz polis nezaretinde, 769 insan 72 gün boyunca deniz ortasında hapsedildi ve sonra katledildi.

Bu zavallı insanlara yardım elini uzatan sadece İstanbul'da mukim Yahudi cemaati oldu. Hastalara yarayabilecek ilaçlar yanında, her gün asgari miktarda gıda temini ve teslimi için bir

komite kurulduğunda, babam Hayim Alaton da görev üstlendi. Ben 15 yaşına yeni basmıştım ve Şişli Terakki Lisesi'nin 8. sınıfına gidiyordum. Akşamları, babamla birlikte Azapkapı civarındaki iki fırından aldığımız ekmek çuvallarını mavnalara taşımada yardımcı oluyordum. Sonra da, kürekle yol alan mavnalar Struma'ya yanaştığında ekmek çuvallarını gemiden sarkıtılan halatlara bağlayarak bu zavallı insanların açlığını gidermeye çalışıyorduk. Sıcak ekmeklerin, beyaz un çuvallarının içinden yaydıkları iştah açıcı kokuyu bugün elan hissediyorum.

Yazar Halit Kakinç'in bu eserinin en sonunda, Anadolu Ajansı'nın 24 Şubat 1942 tarihli açıklamasını bulacaksınız. Vatandaşlarına saygısı sıfır olan ceberut ve despot devlet anlayışını yansıtan bu açıklama, aynı zamanda utanç verici bir yalanı da içeriyor.

İkinci paragraf, "Geminin tamiri hitam bulduğu halde..." diye başlıyor. Aslında geminin dizel motorunun gövdesi daha Boğaz sularına gelmeden önce çatlayarak arızalanmış ve gemi römorkörle çekilerek Sarayburnu'nda demir atılmıştı. Bilahare dizel motoru yerinden sökülerek Haliç'teki bir atölyede tamir edilmek istenmiş ise de, gövde çatlağı çok derin olduğundan başarılamamıştı.

Motor arızalı olarak, atölyede kalmıştı.

Yani, Struma motorsuzdu. Motorsuz bir gemi, kaderine terk edilen 769 insanı taşıyan bir büyük yüzen tabuttu. Ve devletin Anadolu Ajansı, utanç verici bir şekilde, geminin tamirinin bittiğini iddia ediyor, yalan söylüyordu. Katillerin cinayetlerini örtmeye çalışıyordu.

Struma cinayetinin üzerinden 70 yıl geçti. Mensubu olduğum Türk toplumunun eleştirilecek birçok yönü var. Bence bunların başında, eskiden beri süregelen geçmişte kalmış sayısız günahlarıyla yüzleşememek ve huzura erememek var. Bu cesareti iskalamak... Cesetleri arka arkaya, üst üste yığıp dolap kapılarını

kilitlemek... İyi de, cesetler orada kokuşup duruyor. Koku etrafa yayılıyor, havayı zehirliyor. Şu dolapları artık açıp havalandırsak, günahlarımızla yüzleşsek, huzura ermeyi denesek daha iyi olmaz mı?

Ben, gerçeklerle yüzleşmenin zamanı geldi diyorum. Devlet adına, bürokrasinin içinde yer almış birtakım katillerin işledikleri cinayetleri bilelim diyorum. Bu katillerin hemen hepsi bugün artık hayattan göçtüler. Ama bizler hayattayız ve çocuklarımızın yüzüne, babalarımızın suçlarından arınmış olarak bakabilelim diyorum.

Ben, bire bir yaşadığım ve şahidi olduğum, devlet adına işlenmiş cinayetlerin toplum tarafından bilinmesi için bu konuları sık sık gündeme getiriyorum. Çünkü devletin sırtında bu günahların daha fazla kalmasını istemiyorum. Toplum gerçekleri bilsin istiyorum, toplumuna gerçekleri söyleyen bir devlet zihniyeti oluşsun istiyorum.

Yeri geldiğinde özür dilemeyi bilen ve özür dileyerek arınan, yücelen ve saygınlık kazanan bir devlet istiyorum.

Devlet saydamlaşırsa, hesap verme gereği duyarsa bir daha böyle cinayetler olmaz diyorum. Yani, bu şekilde, toplumda ve devlette büyük bir yüzleşme, arınma ve huzura erme yolunda bir zihinsel devrim yaşamamızın önemini dile getiriyorum.

Umutumu yitirmedim. Bu yolda hızla ilerliyoruz.,

İshak ALATON

Struma'yı Yazmak

Belgesel bir roman yazmak, zor bir iştir. Öncelikle gerçek bir olaya dayanacaksınız... Bu konudaki ciddi araştırma ve incelemeleri okuyacaksınız... Kaynaklara, belgelere ulaşacaksınız... Belirli bir zaman dilimi içinde belgesel romanın ele aldığı insanları, bu insanların yaşadıkları çevreleri, dönemin toplumsal olaylarını en geniş boyutlarıyla işleyip aktaracaksınız...

Belgesel roman, çok boyutludur. Yazarının, mensup olduğu coğrafya örtüsünden soyutlanması şarttır. Tarafsızdır. Olup bitenleri en nesnel verilerden hareket ederek yansıtmak, gerçeklere uymak zorundadır.

Doğal olarak bütünü saptırmamak kaydıyla imgesel diyaloglar ve katkılar da eklenebilir belgesel romanlara. Ayrıntılarla süslenir.

Struma'yı yazarken bütün bu faktörlere dikkat etmeye çalıştım.

Douglas Franz & Cahtherine Collins ikilisinin *Death on the Black Sea* adlı çalışmaları temel bir çıkış noktası oluşturdu. Işık tuttu... Simion Săveanu'nun *Save the Honour of Civilization*, Efraim Ofir'in *With No Way Out*, Michael Solomon'un *The Struma Incident*, Adam Guggenheim'in *Struma*, Prof. Dr. Çetin Yetkin'in *Struma – Bir Dramın İçyüzü*, Corry Guttstadt'ın *Türkiye, Yahudiler ve Holokost* adlı çalışmalarından yararlandım.

Bu konuyu işleyen çeşitli dillerde yazılmış internet kaynaklarını bir bir elden geçirdim.

Zülfü Livaneli *Serenad*, Hakan Akdoğan *Struma – Karanlıkta Bir Ninni* romanlarında Struma'ya da yer vermişler. Gerekli notları aldım.

Rifat Bali, Türkiye'deki Yahudi cemaati konusunda bana göre en yetkin araştırmacıdır. Çalışmaları büyük ışık tuttu.

Seferadlarla ilgili bölümlerde ve Judeo-Espanyol çevirilerde Yusuf Altıntaş, Aşkenaz Cemaati ve Yiddiş konularında da Robert Schild'in çok önemli katkıları oldu.

Editorial redaksiyonu üstlenen sevgili dostlarım Figen Kumru ve Korhan Atay...

Dış dünyadan ilk ve en sadık okuyucum ve sevgili arkadaşım Magi (Biton-Zilbergleit)...

Hepsine canıgönülden teşekkür ederim.

Burada önemli bazı noktaları da özellikle vurgulamak isterim. Bu çalışmanın amacı, o dönemin Türkiye'sini aklamak veya karalamak değildir. Olayların, o günlerin günahları ve sevaplarıyla objektif bir biçimde –olduğu gibi– yansıtılmasına çalışılmıştır.

Yahudi soykırımıyla ilgili olarak, ağırlıklı ağırlıksız yaşanan bütün olaylar öykü-roman veya film konusu olurken, Struma, bugüne kadar bir şekilde hep gölgede ve ikinci planda kaldı. Artık gün ışığına çıkmalıdır.

Türkiye, yaşanan facianın doğrudan bir parçası olduğu halde, bu konuda daima pasif bir tutum sergilemiştir. O günlerin İngiltere'sinin vurdumduymazlığı ve faciadaki payı da, yeterince dillendirilememiştir.

Struma'yı romanlaştırmak, sıradan bir belgesel yazmaktan da zor bir işti. Nihayet bitti. Artık takdir, okuyucunundur.

Dünyanın her neresinde ortaya çıkarsa çıksın ve kimler tarafından yaşanırsa yaşansın bu tür insanlık dramlarının bir daha hiç ama hiç tekrarlanmamasını dilerim

Halit KAKINÇ

Cehennem Kaçkını (Hulyen-Fuido Del İferno)

24-25 Şubat 1942

David de iyice yorulduğunu hissediyordu. Saimon, Fredi ve Thea gittikten sonra İlse'yi öptü. Karnını okşadı:

“Eeee küçük adam veya küçükhanım... Sen de bizim gibi yorulmuştundur... Annenle birlikte güzel bir uyku çekin. Sabah yepyeni bir gün, yepyeni bir mücadele başlayacak. Ne kadar talihli olduğunu biliyor musun? Dünyaya geldiğinde bugünlerden hiçbir şey hatırlamayacaksın. Bizim anlattıklarımız ise sana masal gibi gelecek.”

Sarıldılar. Uzun uzun öpüştüler. İlse, ranzasının bulunduğu bölüme indi. Bir köşeye kıvrılmasıyla birlikte hemen gözleri ağırlaştı. Derin bir uykuya daldı.

David de, yerde uyuyakalmış üç kişinin üzerine basmamaya çalışarak tabutu andıran ranzasına tırmandı. Öylece, üstünü çıkarmadan uzanacak bir köşe buldu. Sessizce ve hiç hareket etmeden bir süre için yarım metre kadar altındaki hafifçe ışık sızan kargo bölümünün aralığına dikti gözlerini. Hayal kurmaya başladı.

Hayfa'da deniz kıyısında bir evleri vardı... Oğulları olmuştu... Üç yaşına basmıştı. Hafta sonuydu belli ki... İlse'yle birlikte

kahvaltı ediyorlardı. Küçük Simon da, yerde oynuyor, ara sıra da babasının pantolonunun paçalarını çekiştiriyordu...

Alt güvertelerde hava, nefes alınamayacak kadar ağırlaşmıştı. Erkekler, kadınlar, çocuklar uyuyor, kimi horluyor, kimisi de uykusunda sayıklıyordu. Rüya görüp rüyalarında hüngür hüngür ağlayanlar da vardı aralarında.

Gün ışımak üzereyken geminin güvertesine vuran dalgaların ritmi arasında, David'in de gözleri kapandı. Uykusuna yenik düştü.

Gece yarısı geride kaldı. Ve son perde, 24 Şubat 1942 sabahına doğru şafak vakti açıldı ve açılmasıyla birlikte inmesi de bir oldu. Hava kapalı ve hafif yağmurluydu. Kuzeydoğudan gemiye doğru hafif bir rüzgâr esmekteydi. Deniz, enikonu dalgalıydı.

Bir anda gök gürültüsüne benzer bir ses duyuldu. Büyük bir patlama oldu. Gemi, birdenbire ortadan ikiye bölündü. Ardından yüz binlerce metal ve ahşap parçası gökyüzüne fırladı. Alt katlarda uyumakta olan yolcular anında can verdiler. Diğer yüzlerce yolcu ise kimi biraz daha yavaş öldü, kimisi ise hâlâ canlı olarak hep birlikte denize savruldular. Deliler gibi yüzmeye çalıştılar. Sağda solda tutunabilecekleri uygun tahta parçaları aradılar.

David ve yakın çevresindeki dört kişi, ne olduğunu bile anlamadan patlamayla birlikte havalanarak suya düştüler. Gemi çoktan suya gömülmüştü. Suyun üzerinde hayatta kalanlar, çığlık çığlığa bağırarak imdat istiyor ve yakınlarını arıyorlardı.

İnsanlar, dalgalara karşı nafil bir mücadele vermeye başladılar. David, can havliyle kulaç atarak bir tahta parçasına tutunmuş olan bir gruba ulaşmayı başardı. Bu tahta parçası, gemiden kopmuş bir sıraydı. Tutunabilenler, başlarını suyun üstünde tutmaya çalışıyordu. Bu arada bir yandan da yüzleri buz gibi soğuktan giderek morarmaktaydı.

David'in yanındaki adam, bir süre direndi, sonra sessizce sulara

gömölüp kayboldu. Diğer yanındaki ise batarken son bir hamleyle David'in ceketine yapıştı. David'in yarı donmuş parmakları da daha fazla dayanamadı. Çözülüverdi. Birlikte Karadeniz'in kapkara sularına battılar.

David, son bir gayretle yeniden suyun üstüne çıktı ve sıra parçasına yapıştı. Çabalaya çabalaya kendisini bu sıra parçasının üzerine çekti. O sırada yanından dalgalarla birlikte sürüklenen birkaç ceset geçti.

Derin nefesler alarak uzunca bir süre hareketsiz kaldı. Dinlenerek kendisini toparlamaya çalıştı.

Bir süre sonra kulaç sesleri duydu. Birinin kulaç atarak kendisine doğru yüzdüğünü gördü David:

“Elimi sıkı sıkı tut. Seni yukarıya çekeceğim.”

Ahşap sıranın üzerine çıkmasına yardımcı oldu. Tayfa başı Dikof'tu kurtardığı adam.

“Sağ olasın dostum” dedi Dikof dişleri birbirine vurarak Rusça. “Şu feleğin işine bak. Kaptan köşkünde sana ve sevgiline balık pişirmiştin... Eh her şey karşılıklıdır derdi eskiler... Şimdi de sen beni kurtardın...”

“Seni hiç unutmuyum” diye David de Rusça cevap verdi. “Elbette o güzel balıkları hatırlıyorum. Şöyle bir kendine gel de, birlikte İlse'yi arayalım...”

Bu arada Lazar Dikof, sabah saatlerinde görevde olduğunu ve torpilin kara tarafından gelişini gördüğünü anlattı. Dikof'a göre, torpil karadan atılmış olmalıydı. Görür görmez hemen kaptan köşküne doğru seğırtmişti... Tam kapıyı açmak üzereyken gemi paramparça olmuştu... Lazar da kendisini bir anda denizde bulmuştu.

David, yirmi otuz metre kadar ileride bir kadın bedeni gördü. Hemen denize atladı.

“İlseeeeeeeee...”

“Dur, nereye gidiyorsun?... Ne yaptığını sanıyorsun? Delirdin mi? Donacaksın...”

Karanlığın içinden bir çığlık duyuldu.

“Daviiiiiiiiid...”

“Yetiştim sevgilim... Geliyorum. Ne olur birazcık dayan... Seni ve çocuğumuzu kurtaracağım...”

David, suların üzerinde ters dönmüş yatan kadına yetişti. Heyecanla çevirdi. Kadın hareketsizdi. Ölmüştü. İlse değil.

Soğuşun farkında bile değildi artık. Hemen yakınındaki saçlarından kadın olduğu anlaşılan bir başka bedene doğru seğirtti. Çevirdi. O da ölmüştü. Ve o da İlse değildi.

Ay, kısa bir an için bulutlardan sıyrıldı. Otuz metre kadar ilerideki bir kadının saman sarısı saçlarını aydınlattı. İlse’ydi bu İlse...

Deliler gibi kulaç attı David. Gerçekten de İlse’ydi bu sefer... İlse’nin başını sudan çıkardı. Koltuğunun altına sıkıştırdı. Tahta parçasına doğru yüzdü. Kollarıyla mümkün olduğu kadar yukarı kaldırdı. Dikof, İlse’nin bedenini yukarıya çekti.

Bir an derin bir sessizlik oldu. Sanki zaman durdu.

“Ölmüş!..” diye fısıldadı Dikof.

“Biliyorum... Farkındayım.”

David ağladı. Ağladı... Ağladı... İlse’ye ağladı. Doğmamış çocukları için ağladı. Yaşanmadan sona eren mutlulukları için ağladı.

Dikof, sığındıkları tahta parçasının üç kişinin ağırlığını çekemeyeceğini anladı. David ağlarken, İlse’nin hareketsiz bedenini yavaşça suya bıraktı. Saman sarısı saçlar, kapkara sularda kayboldu.

David ile Dikof sırt sırta oturup birbirlerine yaslanarak mümkün olabildikince sıcak kalmaya çalıştılar. “Sakin ola uykuya dalma ha” diye uyardı Dikof. “Yoksa emin ol bir daha hiç ama

hiç uyanamazsın... Uykun gelirse beni uyar, sana Bulgar şarkıları söylerim...”

Sabaha kadar konuştular. Biri gözleri ağırlaşarak uykuya dalacak gibi olduğu zaman, diğeri sarsarak uykuya dalmasına engel oldu.

25 Şubat sabahı şafak vakti –yani geminin batışından yaklaşık 24 saat sonra– Dikof’un sesi duyulmaz oldu. Derken David, uykusunun arasında sırtının boşaldığını hissetti. Hemen gözlerini açtı ve arkasına döndü. Dikof, denize düşmüştü. David, yukarı çekmek için eğildi ve yakasına yapıştı. Dikof’un bedeni katı ve tamamen hareketsizdi. Donarak ölmüştü tayfa başı. Uykuya dalmış ve aynen David’e söylediği gibi bir daha hiç ama hiç uyanamamıştı.

David, yüzerek karaya çıkmaya karar verdi. Denize atladı ve kemiklerini donduracak kadar soğuk olan suda kulaç atmaya başladı. Biraz yüzdü, uzaklarda belli belirsiz kara gözüktü. Nefesi kesildi. Gözleri suyun tuzundan yanmaya başladı. Donacağını hissetti ve yeniden geriye doğru yüzerek son bir gayretle sıranın üstüne tırmandı.

Üzerine iyice halsizlik çöküp gözleri kararınca, cebinden zorlukla çakısını çıkararak bileklerini kesmeye karar verdi. “Bu kopkoyu sularda ölmektense, böyle can vermek çok daha iyidir” diye düşündü.

Yarı donmuş elleri bir türlü çakıyı açmayı başaramadı. Bütün vücudu tutulmuştu. Yeniden denize de atlayamadı. Çaresiz, öylece gözlerini yumdu ve ölümü beklemeye başladı. Bir süre için tamamen kendinden geçti. Yarı baygın bir şekilde ecele açılacak olan bekleme odasındaki uykusunda Struma’daki nişanları ve tahlisiye sandalının altındaki sevişmeleri geldi gözünün önüne. İlse’nin mutluluktan pembeleşmiş yüzü... Gemideki son şişe şarabın şereflerine açılışı... Kadehlerini mutluluk için